

ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Ψλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Κύκλες (παραδοσιακός κυκλικός χορός)

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

Καγκελάρι

γ. Σύντομη Περιγραφή:

Ο καγκελωτός αυτός χορός χορεύεται και τραγουδιέται χωρίς τη συνοδεία οργάνων, ξεκινώντας το τραγούδι οι άνδρες και επαναλαμβάνοντάς το (αντιφωνώντας το) οι γυναίκες. Χορεύεται στα δύο, μία μέσα μία έξω, αρχίζει με το πέσιμο του ηλίου και κρατά μέχρι να πέσει το πρώτο καλό σούρουπο. Μπροστάρης (πρωτοχορευτής) του χορού είναι πάντοτε ο παπός του χωριού.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

- ☐ προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- ☐ επιτελεστικές τέχνες
- ☒ κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις
- ☐ γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν
- ☐ τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία
- ☐ άλλο

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Το συγκεκριμένο στοιχείο απαντάται στην ευρύτερη περιοχή των Τζουμέρκων και κατ' εξοχήν στα χωριά Βαπτιστής και Χουλιαράδες του Δήμου Βορείων Τζουμέρκων του Νομού Ιωαννίνων.

στ. Λέξεις-κλειδιά :

Πανηγύρι – Κύκλες - Καγκελάρι

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Στον χορό συμμετέχουν όλοι όσοι βρίσκονται εκείνη τη μέρα στο χοροστάσι του χωριού, μόνιμοι κάτοικοι, ξενιτεμένοι, φίλοι, επισκέπτες, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, με τους γεροντότερους να ξεκινούν και να δείχνουν το δρώμενο και τους υπόλοιπους να ακολουθούν. Δυστυχώς πλέον δεν έχουμε ανθρώπους που να θυμούνται απέξω τα λόγια του χορού και έτσι με φυλλάδια που διανέμονται έχουν όλοι ισότιμη συμμετοχή. Όλοι οι παραπάνω αποτελούν φορείς του στοιχείου με τους συλλόγους μας (Τοπική Κοινότητα Βαπτιστού-Τοπική Κοινότητα Χουλιαράδων-Αδελφότητα Βαπτιστού-Αδελφότητα Χουλιαράδων-Χορευτικός Όμιλος Χουλιαράδων) να έχουν την ευθύνη για τη σωστή προετοιμασία και την αδιάκοπη παρουσίασή του κάθε χρόνο.

β. Έδρα/τόπος

Διεύθυνση: *Αδελφότητα Βαπτιστού, Ηφαίστου 3, Ιωάννινα*

TK: 452 21

e-mail: *giannilamp@gmail.com*

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδιο/-α πρόσωπο/-α

Όνομα: *Ιωάννης Λάμπρος*

Ιδιότητα: *Εκπρόσωπος Τοπικής Κοινότητας Βαπτιστού Δήμου Βορείων Τζουμέρκων Νομού Ιωαννίνων*

e-mail: *giannilamp@gmail.com*

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα

Οι *Κύκλες* αποτελούν για τα χωριά μας ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα του έτους και ευκαιρία για ομαδική διασκέδαση. Πολύ περισσότερο τα περασμένα

χρόνια που οι ευκαιρίες για διασκέδαση ήταν ελάχιστες έως ανύπαρκτες (Χριστογιάννης, 2017).

Σήμερα, τόσο για εμάς που έλκουμε την καταγωγή μας από τον τόπο αυτό, όσο και για τα παιδιά μας, αλλά και για πολλούς επισκέπτες που μας τιμάνε με την παρουσία τους, οι *Κύκλες* είναι ένας ακόμη σημαντικός σταθμός και μια άριστη ευκαιρία για να ανταμώσουμε, να θυμηθούμε, να δακρύσουμε αναπολώντας τα περασμένα, τους ανθρώπους μας που έφυγαν και, βέβαια, να γλεντήσουμε. Πάντοτε όμως με σεβασμό στην παράδοση, στα έθιμά μας και στον πλουραλισμό του πολιτισμού μας. *«Την τελευταία μέρα του πανηγυριού μας, με το χαρμόσυνο χτύπημα της καμπάνας, όλοι συγκεντρώνονται στην πλατεία του χωριού, στο χοροστάσι, όπου και αρχίζει ο καγκελωτός χορός, ο οποίος ξεκινάει με τα τραγούδια «Δημήτρης Τσιάρας», «Πού ήσουν πουλί πουλάκι μου», «Να ήμουν κολόνα στο Στενό» κ.ά., όπου να φτάσει η ώρα για τις Κύκλες» (Λεοντάρης, 2006).* Ο καγκελωτός χορός χορεύεται και τραγουδιέται χωρίς τη συνοδεία οργάνων, ξεκινούν το τραγούδι οι άνδρες και το επαναλαμβάνουν αντιφωνώντας το οι γυναίκες. Χορεύεται στα δύο, μία μέσα μία έξω, αρχίζει με το πέσιμο του ηλίου και κρατά μέχρι να πέσει το πρώτο καλό σούρουπο. *Μπροστάρης* (πρωτοχορευτής) του χορού είναι πάντοτε ο παπάς του χωριού. Άνδρες, γυναίκες και παιδιά, ντόπιοι και ξένοι, με τους άνδρες μπροστά και τις γυναίκες να ακολουθούν, πιασμένοι συνεχόμενα όλοι μπράτσο με μπράτσο, τραγουδούν και χορεύουν με πάθος και υπερηφάνεια για τη συμμετοχή τους. Με καμάρι για τους μεγαλύτερους, που και φέτος είναι μαζί τους, αλλά και για τους μικρότερους, που συνεχίζουν το έθιμο και είναι αυτοί που θα το μεταδώσουν και θα το συνεχίσουν. Ενώ παράλληλα οι στίχοι του τραγουδιού δίνουν παραγγέλματα στον μπροστάρη ο οποίος και τα εκτελεί άμεσα. Στην αρχή τού παραγγέλλουν να *κάμει κύκλες στον χορό*, να *κάμει τετρακάγκελα*, *τετρακαγκελίσματα* και *κλωθογυρίσματα*. Στο τέλος, να *σιάσει το χορό*. Σε αυτό βοηθούν οι στίχοι του τραγουδιού, με τα παραγγέλματά τους, οι οποίοι εμπλουτίζονται με εικόνες φανταστικές, αλληγορικές, συμβολικές, με εμφανή τον πόθο για το ιδανικό, το τέλειο, διαφορετικό βέβαια κάθε φορά για τον καθέναν, ανάλογα με τις προσδοκίες, την περίσταση, την εποχή. Σημαντική η βοήθεια από τους συλλόγους μας για τη επιτυχημένη έκβαση του εθίμου μας, οι οποίοι προσφέρουν στους *χορευτάδες* τσίπουρο και λουκούμι, για να έχουν τη δύναμη και να αντέξουν τον πολύωρο χορό και το τραγούδι. (Δημητρούλας, 1999).

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

Οι *Κύκλες*, ο παραδοσιακός κυκλικός χορός των χωριών μας, πραγματοποιείται στα χωριά μας την τελευταία μέρα των πανηγυριών μας (29 Αυγούστου για τον Βαπτιστή και 8 Σεπτεμβρίου για τους Χουλιαράδες) στο χοροστάσι τους, και συγκεκριμένα στις παραδοσιακά πετρόχτιστες κεντρικές πλατείες τους, που βρίσκονται στο κέντρο τους και δίπλα από τον κεντρικό δρόμο που τα διασχίζει.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

-

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

Ο θρύλος λέει, χωρίς να υπάρχουν σχετικά τεκμήρια, ότι ο χορός αυτός έχει τη ρίζα του στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, καθώς διευκόλυνε τους υπόδουλους να μεταδώσουν ή να πάρουν διάφορα μηνύματα και συνθήματα, χωρίς να γίνονται αντιληπτοί. Αργότερα όμως αποτέλεσε μιας πρώτης τάξης ευκαιρία για τους ερωτευμένους να ανταλλάσσουν τα δικά τους μηνύματα με νεύματα, μορφασμούς, συνθηματικές κινήσεις αλλά και ψιθυριστά, τη στιγμή που χορεύοντας έρχονταν πλάτη με πλάτη αλλά και πρόσωπο με πρόσωπο, ενώ στη συνέχεια οι *προξεντάδες* αναλάμβαναν τα περαιτέρω (Λάμπρος, 2003).

Μέχρι το 1946 το πανηγύρι γινόταν στους Χουλιάρδες και όλοι οι κάτοικοι του Βαπτιστή ανέβαιναν στο *Χωριό*, όπως ονόμαζαν τους Χουλιάρδες, για να χορέψουν τις *Κύκλες*. Όταν όμως ο Βαπτιστής ανεξαρτητοποιήθηκε (1947) άρχισε και το πανηγύρι να γίνεται χωριστά, αλλά την ίδια ημερομηνία (8 Σεπτεμβρίου). Από το 1970 όμως άλλαξε η ημερομηνία του πανηγυριού στον Βαπτιστή και γίνεται στις 29 Αυγούστου, ημέρα μνήμης του πολιούχου του χωριού, Αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή (Χριστογιάννης, 2017).

Με τη συμμετοχή τους στις *Κύκλες* είχαν και έχουν την ευκαιρία να ανταμώσουν οι συγγενείς, να συνδεθούν οι απόγονοι με την γενέτειρα των πατέρων τους, και επιπλέον να καμαρώσουν τον πατροπαράδοτο, ιδιόρρυθμο χορό των παππούδων τους, με τις *κύκλες* και τα *τετρακαγκελίσματα*, που τον έσerne και τον σέρνει ο *μπαϊραχτάρης* με τους παπάδες, τις αρχές του χωριού, τους γεροντότερους, και που συμπλήρωναν και συμπληρώνουν όλοι οι άντρες, οι γυναίκες, νιοι και νιες, ντόπιοι και ξένοι, που αριθμούνταν και εξακολουθούν να αριθμούνται κατά εκατοντάδες στον χορό, όπου το *χοροστάσι* ασφυκτιούσε και συνεχίζει να ασφυκτιά από χορευτές, θεατές, παρακολουθώντας το παράξενο τύλιγμα και ξετύλιγμα του χορού. (Μπενέκος 1974)

Χίλια εφτακόσια σαράντα άτομα καταμετρήθηκαν στις *Κύκλες* του πανηγυριού των Χουλιάρδων το 1987, με επικεφαλής *οχταπάπαδο*, δηλαδή οχτώ παπάδες να σέρνουν τον χορό, τον Νομάρχη Ιωαννίνων και βουλευτές του τόπου μας, παρουσία συνεργείου της ΕΡΤ που κινηματογράφησε τον χορό, ο οποίος παρουσιάστηκε σε ντοκιμαντέρ της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης τον Νοέμβριο του 1987 (Μαστοράκης 1988).

Αν και τα χωριά μας επλήγησαν πρώτα από την εσωτερική κυρίως μετανάστευση, με αποτέλεσμα την πληθυσμιακή τους αποδυνάμωση, εντούτοις οι *Κύκλες* αποτελούν έναν σημαντικό σταθμό για όλους εμάς που έλκουμε την καταγωγή μας από τα μέρη αυτά και ανελλιπώς, με χαρά και περηφάνια, συνεχίζουμε να τηρούμε το σπουδαίο για εμάς αυτό έθιμο, προσέχοντας ευλαβικά τη συνέχισή και

τη μετάδοσή του, έτσι όπως παραδόθηκε σε μας και το γνωρίσαμε και χωρίς την παραμικρή αλλοίωση των χαρακτηριστικών του.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας/τους φορείς του;

Οι *Κύκλες*, ως στοιχείο της πολιτισμικής μας ταυτότητας, στην πορεία του μέσα στον χρόνο και ως τις μέρες μας, παρέμεινε σταθερό, με διάρκεια. Ο δύσκολος γεωμορφολογικά τόπος μας, η απομόνωση, ο σκληρός αγώνας για την επιβίωση, ενίσχυσαν την κοινή μας συλλογική ταυτότητα, με αποτέλεσμα την ανάγκη για τήρηση αλλά και ανάδειξη της διαφορετικότητάς μας, του πολιτισμού μας. Μέσω της αναβίωσης και της ανάδειξης του εν λόγω εθίμου, στοχεύουμε στη διάδοσή του, ως σημαντικό στοιχείο της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, ικανό να ενώσει όσους το τηρούν με την παρουσία τους και τη συμμετοχή τους, όσους έλκουν την καταγωγή τους από τον τόπο μας, όσους αγαπάνε και ασπάζονται το διαφορετικό ως στοιχείο συνένωσης, όσους χαίρονται την αναβίωση του χθες στο σκληρό, δικό τους και δικό μας, σήμερα.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Το χορικό αυτό δρώμενο στην ευρύτερη περιοχή των Τζουμέρκων και κατ' εξοχήν στα χωριά Βαπτιστής και Χουλιαράδες του Δήμου Βορείων Τζουμέρκων του Νομού Ιωαννίνων, με το αλληγορικό του τραγούδι, το παράξενο τύλιγμα και ξετύλιγμα του χορού ανάλογα με τα παραγγέλματα των στίχων του, τον ιδιόρρυθμο χορό του, με το χοροστάσι να ασφυκτιά από χορευτές, θεατές, ντόπιους και ξένους, για εμάς αποτελεί, ως γεγονός, σημαντικό σημείο αναφοράς στον ετήσιο εορταστικό κύκλο. Όλοι μας, ανεξαιρέτως, φροντίζουμε αυτή τη μέρα να βρεθούμε στο χωριό μας για να αναβιώσουμε αλλά και να μεταδώσουμε το ξεχωριστό αυτό έθιμό μας. Είναι ο χορός που χαρακτηρίζει την περιοχή μας, καθώς ενώνει όλους όσους συμμετέχουν, κυριολεκτικά, μιας και ο καθένας πιάνεται από το μπράτσο του άλλου και συνάμα όλοι ακολουθούν τον ίδιο βηματισμό και δεν ξεχωρίζει κανένας (ούτε ο πρώτος ούτε ο τελευταίος), ενώ απευθύνεται στους πάντες, μικρούς, μεγάλους, ντόπιους και ξένους, αφού κανείς δεν αποκλείεται (πολλοί είναι αυτοί που χορεύουν με τα μικρά τους παιδιά στην αγκαλιά).

Υπάρχει ενεργή συμμετοχή των χορευτών. Τραγουδούν και βηματίζουν μαζί, μιας και δεν υπάρχει συνοδεία μουσικών οργάνων, με αποτέλεσμα τον συντονισμό του νου και του σώματος, αλλά και τον συγχρονισμό, τόσο στο τραγούδι όσο και στον βηματισμό του ενός με τον άλλον, των ανδρών και των γυναικών. Μέσω της επαφής που υπάρχει αναπτύσσονται σχέσεις, γνωρίζονται οι άνθρωποι μεταξύ τους και δημιουργεί συνθήκες κοινωνικοποίησης, με αποδοχή του διπλανού, του άλλου.

Επίσης, με τη συμμετοχή έχουμε τη γνωριμία με τον τοπικό μας πολιτισμό, τόσο με το έθιμο καθ' εαυτόν, όσο και τα υπόλοιπα που χαρακτηρίζουν την περιοχή μας: τη φιλοξενία, την προσπάθεια όλων μας να μη νιώσει στον χορό. Έχοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, πως ο χορός αυτός είναι γνωστός στα μέρη μας και στην ευρύτερη

περιοχή μας, την περιοχή της Ηπείρου, με τη δυνατότητα που μας δίνεται, πιστεύουμε πως είναι μια καλή ευκαιρία να ξεφύγει από το στενό πλαίσιο του, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα, και να γίνει γνωστός σε όλη την Ελλάδα, αλλά και διεθνώς.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Οι *Κύκλες*, ως ένα ξεχωριστό στοιχείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, ανέκαθεν αποτελούσαν και αποτελούν το κυρίαρχο θέμα συζήτησης, τόσο μεταξύ των μελών των κοινοτήτων μας όσο και με άτομα ή ομάδες από την ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων, της Ηπείρου και της Επικράτειας, όπου μπορεί να βρίσκονται οι πατριώτες μας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο χορός να γίνει γνωστός και σε άλλους. Δεν ήταν και δεν είναι λίγοι αυτοί που ενδιαφέρονται κάθε χρόνο να παρακολουθήσουν το έθιμό μας. Οι Αδελφότητες μας ως φορείς μετάδοσης του στοιχείου στις νεότερες γενιές από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 δραστηριοποιήθηκαν για να αναδείξουν τον χορό μας. Συνεργείο της *EPT* το 1987 κινηματογράφησε τον χορό στους Χουλιαράδες και τον μετέδωσε σε εκπομπή το ίδιο έτος. Επίσης, οι Αδελφότητες κατέγραψαν το τραγούδι του χορού, το τύπωσαν και το διανέμουν κάθε χρόνο στους νεότερους, για να συμμετέχουν και αυτοί ισότιμα στο τραγούδισμά του. Ο Χορευτικός Όμιλος Χουλιαράδων, με το τμήμα ενηλίκων του, το 2018 ηχογράφησε σε στούντιο το τραγούδι. Ο Δήμος Βορείων Τζουμέρκων στηρίζει κάθε προσπάθεια για την ανάδειξη και αυτού του στοιχείου της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, ενώ ο Δήμαρχός μας, με επιστολή του, τονίζει τη μοναδικότητα του χορευτικού αυτού δρώμενου για τα χωριά μας. Τέλος, οι φορείς των δύο αυτών χωριών με ομόφωνες αποφάσεις τους, έχοντας υπόψη την αξία της ανάδειξης του χορού αυτού στο πανελλήνιο και όχι μόνο, ανέθεσαν στον Εκπρόσωπο της Τοπικής Κοινότητας Βαπτιστού, Ιωάννη Λάμπρο, ως πρόσωπο εμπιστοσύνης και κοινής αποδοχής, την τελική σύνταξη του Δελτίου Στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Την ανάδειξη και τη μετάδοση του χορού έχουν αναλάβει κατ' εξοχήν οι φορείς των χωριών μας, η Αδελφότητα Βαπτιστού, η Αδελφότητα Χουλιαράδων και ο Χορευτικός Όμιλος Χουλιαράδων με τρία τμήματα όλων των ηλικιών και με πάνω από 120 ενεργούς χορευτές. Ανακοινώσεις έντυπες και ηλεκτρονικές κάνουν γνωστό σε κάθε ενδιαφερόμενο τον χορό μας και το τελετουργικό του και τον καλούν να συμμετέχει ενεργά σε αυτόν. Βιβλία, περιοδικά, έντυπα, μελέτες, που αναφέρονται στα χωριά μας, παρουσιάζουν το έθιμό μας και το κάνουν ευρύτερα γνωστό. Όσον αφορά τους νεότερους, ως βίωμα, ως εμπειρία, τους συγκινεί. Προσφέρει γνώση, κοινωνικοποιεί. Τους επιτρέπει να γνωρίσουν έναν διαφορετικό τρόπο ζωής, αυτόν που έζησαν οι πρόγονοί τους, οι πρόγονοί μας. Απελευθερώνουν συναισθήματα που δεν είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν, λόγω του σύγχρονου τρόπου ζωής. Βιώνουν

την αποδοχή, την απελευθέρωση, μακριά από την αποξένωση και τη ρουτίνα της καθημερινότητάς τους. Αποκτούν μια συλλογική εμπειρία που τους μένει αξέχαστη και η οποία τους κινητοποιεί και τους οδηγεί και πάλι στο χωριό, στο έθιμο, στις *Κύκλες*.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Κάθε χρόνο, ανήμερα το πανηγυριού μας, τηρούμε απαρέγκλιτα και με απόλυτο σεβασμό τις *Κύκλες*, με σκοπό τη συνέχιση και την ανάδειξή του. Ιδιαίτερα μέτρα διαφύλαξης του εθίμου δεν απαιτούνται, καθώς δεν φαίνεται να διατρέχει κίνδυνο στο ορατό μέλλον. Το γεγονός πως το έθιμο κάθε χρόνο επαναλαμβάνεται και με τη συμμετοχή πολλών νέων ανθρώπων, τόσο με καταγωγή από τα χωριά μας, όσο και από άλλα μέρη της χώρας μας και όχι μόνο, είναι ένα στοιχείο που παραπέμπει στη συνέχισή του για πολλά χρόνια ακόμη. Για τη διαφύλαξη και την ανάδειξη του στοιχείου πραγματοποιούνται ανά τακτά διαστήματα εκδηλώσεις υπό την αιγίδα του Δήμου μας, τόσο στα χωριά μας όσο και στην πόλη των Ιωαννίνων, που φιλοξενεί το μεγαλύτερο μέρος των συγχωριανών μας. Το Χορευτικό των Χουλιαράδων έχει τον πρώτο λόγο προς αυτή την κατεύθυνση με παρουσιάσεις σε όλη την Ελλάδα αλλά και το εξωτερικό.

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Άμεσα, από κοινού οι σύλλογοί μας (Αδελφότητα Βαπτιστού, Αδελφότητα Χουλιαράδων, Χορευτικός Όμιλος Χουλιαράδων), έχουν προγραμματίσει εκδηλώσεις στους Χουλιαράδες για τη διαφύλαξη και ανάδειξη του χορού, οι οποίες θα περιλαμβάνουν δρώμενα, τραγούδι και χορό. Παράλληλα, βρίσκεται σε εξέλιξη εκτύπωση βιβλίου με θέμα τις *Κύκλες*, το οποίο θα διανεμηθεί μαζί με το cd του τραγουδιού του χορού, που επιμελήθηκε το Χορευτικό των Χουλιαράδων το 2018.

9. Βασική Βιβλιογραφία

Αντωνίου, Γ. και Λάμπρος, Ι. (2002). *Φωτογραφικό Λεύκωμα Αδελφότητας Βαπτιστού*. Ιωάννινα: Φιλοπρόοδος Αδελφότητα Βαπτιστού.

Αρχείο Φιλοπροόδου Αδελφότητας Βαπτιστού.

Αρχείο Φιλοπροόδου Αδελφότητας Χουλιαράδων.

Αρχείο Χορευτικού Ομίλου Χουλιαράδων.

Δημητρούλας, Γ. (1988), *Πανηγύρι. Χουλιαράδες*, τ. Γ', σ.σ. 24.

Δημητρούλας, Γ. (1988), Πανηγύρι-Ετήσιο Μνημόσυνο, *Χουλιαράδες*, τ. Δ΄, σ.σ. 51-52.

Μαστοράκης, Α. (1988), Η ΕΡΤ στα Τζουμέρκα. *Χουλιαράδες*, τ. Γ΄, σ. 49.

Λάμπρος, Ι. (2003), *Βαπτιστής ή Γκούρα*, Ιωάννινα: Φιλοπρόοδος Αδελφότητα Βαπτιστού.

Λεοντάρης, Δ. (2006), *Λυτικά Τζουμέρκα. Χουλιαράδες, Χαράδρα Αράχθου, Παράχθιες Κοινότητες (Οικισμοί)*. Ιωάννινα.

Μπενέκος, Π. (1974), *Χουλιαράδων Άπαντα*. Ιωάννινα.

Χριστογιάννης, Ν. (2017), *Το χωριό μου η Γκούρα (Βαπτιστής) και οι χωριανοί μου*, Αθήνα: Οσελότος.

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. Κείμενα (πηγές, αρχειακά τεκμήρια κτλ.)

1. Επιστολή Δημάρχου
2. Εξουσιοδότηση Αδελφότητας Βαπτιστού
3. Εξουσιοδότηση Χορευτικού Ομίλου Χουλιαράδων
4. Στίχοι του τραγουδιού *Κύκλες*

β. Χάρτες -

γ. Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)

Περιλαμβάνονται σε ξεχωριστό αρχείο

δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι)

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

α. Όνομα Συντάκτη/-ών: Ιωάννης Λάμπρος

β. Ιδιότητα Συντάκτη: Εκπρόσωπος Τοπικής Κοινότητας Βαπτιστού, Δήμου Βορείων Τζουμέρκων, Νομού Ιωαννίνων

γ. Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου

Ιωάννινα, Ιούλιος 2019

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου